

ECRI

European Commission against Racism and Intolerance
Commission européenne contre le racisme et l'intolérance

CRI (98) 24
Version norvégienne
Norwegian version

Den Europeiske Kommisjonen mot Rasisme og Intoleranse

ECRIs landgjennomgang:

RAPPORT OM NORGE

Strasbourg, 1998

Besøk våre hjemmesider på Internett: www.coe.int/ecri

INNLEDNING

Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) ble dannet i 1994, på initiativ fra det første toppmøtet for statsoverhoder og regjeringssjefer for Europarådets medlemsland, for å bekjempe de voksende problemer med rasisme, fremmedfiendtlighet, antisemittisme og intoleranse som truer menneskerettigheter og demokratiske verdier i Europa. Medlemmene av ECRI ble valgt ut på bakgrunn av sin anerkjente ekspertise innen spørsmål knyttet til rasisme og intoleranse.

Den oppgave ECRI ble tildelt, var å: Foreta en gjennomgang av medlemsstatenes lovgivning, politikk og andre tiltak for bekjempelse av rasisme, fremmedfiendtlighet, antisemittisme og intoleranse, og effekten av disse tiltakene, foreslå videre tiltak på lokalt, nasjonalt og europeisk nivå, formulere generelle anbefalinger for medlemslandenes politikk på dette området, og å studere internasjonale rettslige redskaper som er anvendelig på dette området med tanke på å styrke dem, hvor dette måtte være på sin plass.

Ett aspekt ved de aktiviteter som ECRI utfører for å oppfylle sitt mandat, er dens land-for-land-tilnærming, som innebærer at man foretar en analyse av situasjonen i hvert av medlemslandene med tanke på å gi regjeringene nyttige og konkrete forslag.

Proseduren som er brukt for å utarbeide de landspesifikke rapportene kan oppsummeres slik:

- a. Den forberedende innsamlingen av informasjon, og utarbeidelsen av tekstene til de forberedende rapportutkastene utføres av små arbeidsgrupper innen ECRI. Kildene til den innledende informasjonsinnsamlingen favner vidt, og inkluderer blant annet svar som regjeringene har gitt på et spørreskjema utsendt av ECRI, innspill fra de relevante nasjonale medlemmer av ECRI, informasjon om nasjonal lovgivning som er innsamlet av Det sveitsiske institutt for komparativ rett¹ på oppdrag fra ECRI, informasjon fra internasjonale og nasjonale frivillige organisasjoner, forskjellige publikasjoner og media.
- b. ECRI gjennomgår og diskuterer utkastet til rapporten om hvert enkelt land i plenumsmøte og vedtar en foreløpig rapport.
- c. Rapporten sendes til vedkommende lands regjering for en prosess med en konfidensiell dialog gjennom en regjeringsoppnevnt nasjonal kontaktperson. Den foreløpige landrapporten gjennomgås på nytt, og revideres eventuelt i lys av kommentarene fra kontaktpersonen.

¹ Rapporten utarbeidet av det sveitsiske instituttet (ref.: CRI (97) 38), som tar for seg relevant lovgivning i Europarådets medlemsland, kan fås fra ECRIs sekretariat.

- d. Rapporten vedtas deretter i sin endelige form av ECRI i plenums møte, og formidles gjennom Europarådets Ministerkomité til vedkommende lands regjering. To måneder etter denne formidlingen offentliggjøres rapporten, med mindre vedkommende lands regjering uttrykkelig ber om at den ikke skal offentliggjøres.

Den første serien av ECRIs landspesifikke rapporter² ble offentliggjort i september 1997. Nok en serie landspesifikke rapporter ble formidlet til regjeringene i de berørte landene i januar 1998, og er derfor nå i ferd med å bli offentliggjort³.

Den følgende rapporten inneholder ECRIs analyse og forslag vedrørende Norge.

Det bør bemerkes at ECRI gjennomfører sin land-for-land-prosedyre ved å utarbeide rapporter for alle av Europarådets førti medlemsland. Denne andre serien av rapporter, som prosedyren ble fullført for i januar 1998, vil bli etterfulgt av andre serier av rapporter for de gjenværende av Europarådets medlemsland. Den rekkefølge som rapportene utarbeides i, har ingen annen betydning enn at disse er de første rapportene som har blitt fullført.

Publikasjonen av denne rapporten er starten på en igangværende og aktiv utvekslingsprosess mellom ECRI og myndighetene i hvert enkelt medlemsland, med tanke på å identifisere løsninger på de problemene med rasisme og intoleranse som Europa i dag står overfor. ECRI vil også ønske velkommen bidrag fra frivillige organisasjoner og andre parter som arbeider innen dette feltet, for å sikre at kommisjonens arbeid blir så konstruktivt og nyttig som mulig.

* * *

For ytterligere informasjon om arbeidet til Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) og om andre av Europarådets aktiviteter på dette området, kontakt:

**Secrétariat de l'ECRI / Secretariat of ECRI
Direction des Droits de l'Homme / Human Rights Directorate
Conseil de l'Europe / Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-post: combat.racism@coe.int**

² Rapportene om Belgia, Den tsjekkiske republikk, Finland, Hellas, Ungarn, Island, Irland, Litauen, Luxembourg, Malta og Polen.

³ Rapporter om Tyskland, Liechtenstein, Norge, San Marino, Slovenia og Sveits.

Innledning

Den innfallsvinkel Norge har valgt for å bekjempe rasisme og intoleranse er vel gjennomtenkt og gir mange eksempler på gode metoder: det var faktisk på den norske statsministerens initiativ at Europarådets handlingsplan mot rasisme, fremmedfrykt, antisemittisme og intoleranse ble igangsatt. Norge lanserte likeledes i 1992 en ungdomskampanje mot rasisme, intoleranse og fremmedfrykt som dannet det nasjonale grunnlaget for den europeiske ungdomskampanjen på dette feltet. Den norske regjering utarbeidet nylig en stortingsmelding om innvandring og det flerkulturelle samfunn, som gir en grundig analyse, fremsetter prioriterte mål og konkrete forslag for å bedre levekårene for personer med innvandrerbakgrunn i Norge.

I forhold til mange andre europeiske stater har Norge en relativt dynamisk økonomi, delvis på grunn av sine oljeinntekter. I 1994 var den politiske debatten fokusert på spørsmålet om medlemskap i EU. Under folkeavstemningen samme året ble forslaget forkastet av 52,2% av velgerne.

I mellomkrigstiden fantes det i Norge visse antisemittiske tendenser, og den jødiske befolkningen ble forfulgt av nazistene under okkupasjonen. Etter krigen oppmuntret myndighetene de overlevende fra konsentrasjonsleirene til å bosette seg i Norge og vedtok en rekke tiltak for å bekjempe antisemittisme og andre uttrykk for intoleranse. I de siste årene har imidlertid enkelte undersøkelser⁵ avdekket en tendens til stigende intoleranse, spesielt blant eldre mennesker og folk med lav utdanning. Det viste seg imidlertid at flertallet i befolkningen var for like rettigheter og muligheter for innvandrere, og i henhold til en tilsvarende undersøkelse i 1996 ser befolkningen ut til å ha blitt mer positive når det gjelder å ta imot flyktninger og asylsøkere.

Nynazistiske tendenser i Europa har bidratt til framveksten av lignende organisasjoner i Norge, som sprer antisemittiske og rasistiske budskap gjennom publikasjoner, plater, radioprogrammer, offentlige demonstrasjoner og på Internett. Deres fiendtlighet retter seg ikke bare mot innvandrere og asylsøkere, men også mot personer og organisasjoner som fordømmer rasisme. Spesielt unge mennesker er målgruppen for den høyreekstremistiske propagandaen. Det må imidlertid understrekes at disse tendensene bare berører en liten minoritet av befolkningen og at det samtidig finnes personer og organisasjoner som har engasjert seg sterkere i kampen mot rasisme.

⁴ **Merknad:** *Eventuell ny utvikling etter 7. februar 1997 inngår ikke i følgendeanalyse eller i dens konklusjoner og forslag.*

⁵ *Jfr. undersøkelse utført av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Statistisk sentralbyrå, Norge (1993).*

ECRI har kartlagt noen av de viktigste områdene som fortjener særlig oppmerksomhet:

- nødvendigheten av å treffe forebyggende tiltak i forhold virksomhet som drives av mindre nynazistiske grupper, samt påse at det iverksettes rettslig forfølgning av personer som begår handlinger som bygger på rasisme, fremmedfiendtlighet og antisemittisme.
- nødvendigheten av å innføre lover mot direkte eller indirekte etnisk og/eller rasistisk diskriminering som fører til utestenging, forbud mot deltakelse eller forskjellsbehandling av enkeltpersoner eller grupper av mennesker i samfunnet.
- nødvendigheten av å sørge for at eksisterende lovgivning og enhver fremtidig lovgivning som skal danne grunnlaget for like muligheter, blir gjennomført i praksis gjennom rettslige tiltak og hensiktsmessige retningslinjer fra statens side.

I. JURIDISKE ASPEKTER⁶

A. Internasjonale konvensjoner

1. Norge har ratifisert alle de relevante internasjonale folkerettslige dokumenter på området bekjempelse av rasisme og intoleranse, med unntak av Rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter. ECRI gleder seg over og oppmuntrer den norske regjeringens intensjon om å ratifisere denne konvensjonen i nærmeste fremtid.

B. Forfatningsmessige bestemmelser

2. Den norske grunnloven, som ble vedtatt i 1814, inneholder ingen bestemmelser som uttrykkelig forbyr rasediskriminering. I juli 1994 ble det imidlertid tilføyd en ny bestemmelse (§110c) i Grunnloven som sier at " Det paaligger Statens Myndigheder at respektere og sikre Menneskerettighederne. Nærmere Bestemmelser om Gjennomførelsen af Traktater herom fastsættes ved Lov".

3. Regjeringen skal med det første fremlegge for Stortinget en lov om gjennomføring av menneskerettighetene. Denne loven vil føre til at Den europeiske konvensjon om menneskerettighetene, Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter samt Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter får direkte anvendelse i nasjonal rett. Ved konflikt mellom en bestemmelse i ovennevnte konvensjoner og norsk rett, vil denne loven likeledes sikre at bestemmelser om menneskerettigheter går foran.

4. Graden av forfatningsmessig beskyttelse som fastsetter like rettigheter og beskyttelse mot rasediskriminering kunne imidlertid vært presisert nærmere. Det hadde derfor vært en fordel om ovennevnte juridiske teoretiske vurderinger ble gjenspeilet i Grunnlovens tekst.

C. Strafferettslige bestemmelser

5. Den norske straffelov nr. 10 av 1902 inneholder flere bestemmelser om trakassering, krenkelse av rettigheter og diskriminering i ulike former. I henhold til § 232 kan rasistiske motiver anses som skjerpene omstendighet ved overtredelser som omfatter vold og legemsbeskadigelse, og §135a straffer rasistisk propaganda og oppmuntring til rasehat (uttalelser som inneholder rasistiske ideer alene er ikke straffbart). I de senere år har norske politi- og påtalemyndigheter blitt kritisert for å ha henlagt anmeldelser av krenkelser. Problemet er ikke bare at de fleste forhold ikke blir anmeldt, men at påtalemyndighetene hittil ikke har fulgt opp tilfeller som er anmeldt. Mer en 90% av sakene som er anmeldt, er tidligere blitt henlagt på grunn av " bevisets stilling ". Påtalemyndighetene har imidlertid varslet en mer aktiv praksis med hensyn til rasistiske trakasseringer, krenkelser og diskriminering i ulike former. Håndhevingen av de gjeldende rettslige tiltak har muligens ikke vært streng og effektiv nok, og en kan stille spørsmålsteget ved hvorvidt lovverket er effektivt når det gjelder å sikre like rettigheter. Det kan se ut som om gjennomføringen av de eksisterende rettslige tiltak ikke har vært effektiv i så måte. Justisministeren tok opp dette problemet i februar

⁶ En full oversikt over eksisterende norsk lovgivning når det gjelder bekjempelse av rasisme og intoleranse er gitt i dokument CRI (94) 2 rev., utarbeidet for ECRI av Det sveitsiske institutt for komparativ rett.

1993 under en tale til Stortinget, og forhåpentligvis er det foretatt forbedringer med hensyn til gjennomføringen av denne lovgivningen. Det er avgjørende at påtalemyndighetenes bestrebelser på å opptre mer bestemt blir videreført og forsterket.

6. A nekte noen adgang til et offentlig etablissement eller en offentlig sammenkomst er etter §349a definert som en lovovertrødelse. Denne lovparagrafen har imidlertid ikke virket etter sin hensikt, og flere frivillige organisasjoner som arbeider aktivt for å bekjempe rasisme og intoleranse, har påpekt at den forskjellsbehandlingen som praktiseres ved inngangen til diskoteker, restauranter og kafeer er et reelt problem i Norge. Det bør vurderes hvordan en kan sikre en bedre håndheving av denne lovparagrafen og samtidig kanskje innføre en rekke tiltak av ikke-rettslig karakter for å bedre situasjonen (bevisstgjøring av eiere og innehavere av slike etablissementer, oppfordring til å innføre retningslinjer innenfor den berørte yrkesstand osv.).

7. En endring i straffelovens §292 ble vedtatt av Stortinget i 1995, der rasistiske motiver ved utføring av grovt skadeverk ble gjort til en skjerpende omstendighet.

8. Når det gjelder problemet med mindre rasistiske grupper, bør det vurderes å styrke de relevante strafferettslige, sivilrettslige og administrative bestemmelser, slik at det er mulig å følge nærmere med i slike gruppers organisering, finansiering og propagandavirksomhet. Andre lignende bestemmelser kan f.eks. omfatte forbud mot å stille ut, selge og bære symboler, gjenstander og uniformer, i den utstrekning dette er en krenkelse mot offentlig orden.

9. ECRI gleder seg over regjeringens Stortingsmelding, der regjeringen fastslår at den akter å styrke rettsvernet mot rasediskriminering. Regjeringen skal i en prøveperiode på fem år følge situasjonen nøye for å skaffe seg en oversikt over hvor omfattende rasistisk motivert kriminalitet er, og hvor ofte slike saker bringes inn for retten. Det vil også bli lettere for de ofrene å få juridisk bistand.

D. Sivilrettslige og administrative tiltak

10. En endring av §55a arbeidsmiljøloven skal forelegges Stortinget om kort tid. Forslaget til endringen gjelder diskriminering forbundet med forfremmelser, i tilfeller der søkere i praksis sitter i en ny stilling. Andre bestemmelser gjør arbeidsgiver ansvarlig for kontroll av arbeidsmiljøet, inklusive forhold som gjelder forskjellsbehandling og mobbing, og forbyr oppsigelser som bygger på diskriminering.

E. Særskilte instanser

11. Til tross for at Norge har ombudsmenn på enkelte områder, har landet ikke opprettet noe spesielt organ for å bekjempe rasisme og diskriminering. Stortingets sivilombudsmann behandler saker som eventuelt også omfattes av menneskerettighetstraktatene. I sin årsberetning påpeker sivilombudsmannen at han bør spille en viktig rolle for å oppmuntre statsadministrasjonen ikke bare til å overholde disse traktatenes regler og prinsipper, men også fremme dem aktivt. Ombudsmannen har imidlertid hittil bare mottatt én klage om rasediskriminering. En bør i denne sammenheng merke seg at det er politiet, de kommunale eller fylkeskommunale tvistemyndigheter som behandler de fleste klagene. Det finnes også frivillige organisasjoner som påtar seg spesielt å dokumentere og registrere rasediskriminerende handlinger. En undersøkelse gjennomført av en norsk frivillig organisasjon registrerte flere hundre klager om rasediskriminering i perioden januar-juni 1996. Da det viser seg at slike problemer faktisk finnes, bør det følgelig vurderes å opprette et spesielt organ som har dette som sitt ansvarsområde, slik enkelte andre land har gjort.

12. En kunne også vurdere muligheten for å opprette særskilte organer eller gi relevante frivillige organisasjoner myndighet til å bistå ofrene i rasediskrimineringsaker eller til å stå som saksøker i slike saker.

II. POLITISKE ASPEKTER

F. Mottakelse av utenlandske statsborgere og deres stilling

13. Den norske innvandringspolitikken har som mål å skape full likestilling mellom innvandrere og nordmenn. Målet er å bidra til at innvandrere i den utstrekning det er mulig har de samme rettigheter, muligheter og plikter som resten av befolkningen. Politikken er således utformet slik at innvandrere skal kunne få de samme muligheter til å skaffe seg en utdanning og en jobb som norske statsborgere. Et kontaktutvalg sammensatt av politikere og representanter fra innvandrersorganisasjoner og fra staten er nedsatt for å gi innvandrerne anledning til å si sin mening om tiltak som gjelder dem. Selv om utenlandske statsborgere som har vært bosatt i Norge i mer enn tre år har rett til å stille til valg og til å stemme ved kommunevalgene, er det ikke kjent hvor mange av dem som virkelig er aktive i det politiske liv og hvor mange som deltar i valget. Enkelte rapporter antyder at om lag femten personer av utenlandsk opprinnelse er blitt politisk utpekt eller valgt til å representere et parti på kommunalt plan. Til tross for at norsk lov gir adgang til å delta i det politiske liv, vet en ikke i hvilken utstrekning innvandrere føler at de er utestengt fra slik virksomhet.

14. Fargede personer som er bosatt i Norge klager ofte over at de blir oftere kontrollert ved innreise i landet og ved andre kontrollsteder enn personer som ser ut til å være av norsk avstamning, og også at de blir oftere stanset av politiet på gaten for identitetskontroll. Det er viktig å sørge for en bevisstgjøring om diskrimineringsproblemet blant tjenestemenn som har ansvaret for grensekontroll og for annen kontroll, for å unngå enhver diskriminerende praksis overfor personer med et "utenlandsk" utseende.

G. Utdanning og opplæring

15. Norsk utdanningspolitikk i grunnskolen (barneskole og ungdomsskole) er beskrevet i "mønsterlæreplan for grunnskolen i Norge", der det oppgis at det daglige arbeidet i skolen skal gjenspeile demokratiske verdier og skal lære elevene å vise respekt for andre selv om de er annerledes. Skolene har fått pålegg om å motvirke diskriminerende holdninger overfor grupper av elever eller enkelte elever. Regjeringen har likeledes innført en mønsterplan som sikrer samiske elever undervisning på sitt morsmål og tilleggsundervisning i norsk som annet språk. I de senere år har også andre minoritetsgrupper til en viss grad fått innvilget morsmålsundervisning. I dag får om lag 45% av elever fra andre minoritetsgrupper, morsmålsundervisning og lærer norsk som annet språk. Det bør vurderes å utvide slik morsmålsundervisning til flere barn fra minoritetsgrupper.

16. Som nevnt innledningsvis har Norge iverksatt en rekke tiltak for å bevisstgjøre først og fremst barn i skolealder og på denne måten bekjempe rasisme og intoleranse. Aksjonsplan Brumunddal⁷ viste at det var helt nødvendig at ulike statlige og kommunale etater samarbeidet og engasjerte seg for å kunne angripe problemer som kan se ut til å ha sitt utspring i rasemotsetninger, men som i virkeligheten gjenspeiler en situasjon der ungdom er blitt marginalisert i lokalsamfunnet.

17. Det finnes til dags dato få lærebøker i ungdomsskolen og videregående skole som tar opp generelle spørsmål om kultur og rase. *Norge, et flerkulturelt samfunn* er skrevet og gitt ut på norsk og er distribuert til de relevante institusjoner.

H. Sysselsetting

18. I Norge opplever innvandrere, og spesielt de som kommer fra den tredje verden, ofte at det er et gap mellom deres kvalifikasjoner og de muligheter de faktisk tilbys på arbeidsmarkedet, delvis på grunn av utilstrekkelige ordninger for godkjenning av utdanning og yrkeserfaring. I 1993 la et statlig utvalg fram en rapport som inneholdt femtite forslag som tok sikte på å bedre situasjonen for innvandrere på arbeidsmarkedet, og det ble iverksatt tiltak for å følge opp disse forslagene. I 1995 lanserte Kommunal- og arbeidsministeren forskningsarbeid om de hindringer og prosesser innvandrere står overfor og arbeidsmarkedet. De statlige og kommunale myndigheter ble oppmuntret til å ansette innvandrere i sin administrasjon, og Politihøgskolen iverksatte tiltak for å bedre rekrutteringen av innvandrere til polityrket. Slike positive tiltak bør vidreutvikles og utvides.

⁷ *Aksjonsplan Brumunddal ble sponset av regjeringen og tok sikte på å motvirke opptøyene og spenningen mellom ulike grupper i et lite norsk lokalsamfunn. Den gikk først og fremst ut på å finne ut hvor problemet lå og hvordan en kunne håndtere de ulike måter det var kommet til uttrykk på. Planen er beskrevet mer i detalj i Europarådets publikasjon CRI (96) 38: "Combating racism and intolerance: a basket of good practices".*

I. Statistikk

19. Det er hittil ikke foretatt systematisk registrering av voldshandlinger eller trakassering som bygger på rasistiske motiver eller fremmedfiendtlighet. Den norske regjering har derimot bevilget midler til forskningsinstitutter for å samle kunnskap og utvikle metoder for systematisk registrering av rasediskriminering og rasistisk motivert vold og trakassering, og har i en stortingsmelding foreslått ytterligere tiltak for å sikre en mer systematisk dokumentasjon og registrering av data på dette felt. Norge oppmuntres til å fortsette sine innsats for å opprette snarest mulig et pålitelig system for systematisk innsamling av data om rasistisk vold og trakassering.

J. Media

20. Regjeringen organiserte i 1992 et seminar om rasisme og diskriminering der om lag tretti representanter fra pressen deltok. Den gir også begrenset støtte til journalister som ønsker å foreta mer inngående studier om integrasjonsproblematikken. Norsk presseforbund har innført egne etiske retningslinjer, den såkalte " Vær varsom-plakaten ".

K. Andre områder

- *Den samiske befolkning*

21. Den samiske befolkning er i dag sikret en lang rekke ulike rettigheter som er stadfestet i sameloven som omfatter bestemmelser om opprettelse av et sameting og et samisk administrativt område der bestemte rettigheter og plikter gjelder for bruk av det samiske språk i offentlig forvaltning. Særlige tiltak er truffet for å beskytte tradisjonelle samiske næringer, og det er bevilget midler for å fremme sosiale, kulturelle og økonomiske aktiviteter i områdene med samisk befolkning. En forbedring av de rettslige rammer som beskytter den samiske befolkningens rettigheter, har ført til en mer positiv holdning overfor denne gruppen i den øvrige befolkningen. Den samiske befolkningen er likevel utsatt for enkeltstående tilfeller av trakassering, spesielt i de områder hvor de utgjør en liten minoritet. Arbeidet for å bedre allmennhetens holdning overfor denne befolkningen bør derfor videreføres.

- *Sigøynere/Ròma/reisende*

Sigøynere/Ròma og reisende har i tidligere tider vært utsatt systematisk vold og diskriminering i Norge. Dette har imidlertid bedret seg en del, og en gruppe forskere har siden 1992 studert disse forholdene nærmere. Deres arbeid, som har fått bred mediadekning i Norge, omfatter sigøynernes historiske og kulturelle arv og hvilke konsekvenser statens politikk har hatt for denne gruppen.

- **De kommunale myndigheter**

23. Norge oppmuntres til å sørge for at forebyggende tiltak mot antisemittisme, rasisme og fremmedfiendtlighet inngår i planleggingsfasen og iverksettelsen av kommunenes politikk på ulike områder. Kommunene kan f.eks. trekke lærdom av initiativ av typen Aksjonsplan Brumunddal nevnt ovenfor, ved utarbeiding av handlingsplaner for å håndtere konflikter av varierende alvorlighetsgrad som har sitt utspring i ekstremistiske politiske grupper. Det kan dessuten med fordel utbygges lokale støttenettverk som kan gi råd og bistand til personer som har vært utsatt for etnisk eller rasistisk diskriminering.

* * *

Generelle opplysninger formidlet av de nasjonale myndigheter

Av hensyn til konsekvens i sine CBC-rapporter har ERCI i denne boksen gjengitt kun statistiske data formidlet av regjeringene, som svar på ERCIs spørreskjema. Spørreskjemaet ble oversendt den norske regjering 13. juli 1994.

ECRI påtar seg ikke noe ansvar for opplysningene gitt nedenfor

145.012 utenlandske statsborgere per 1. januar 1993 (30.351 fra Danmark og Sverige 11.290 fra Nord-Amerika, 11.578 fra Storbritannia, 6.928 fra Iran, 10.757 fra Pakistan, 6.859 fra Vietnam, 6.758 fra det tidligere Jugoslavia)

12.876 asylsøkere i 1993, hvorav 7.051 fra Bosnia.

5.108 personer ervervet norsk statsborgerskap i 1993, hovedsakelig vietnamesiske, pakistanske, tyrkiske, iranske og marokkanske borgere.

* Befolkning: 4.324.800 (ved utgangen av 1993). Tallet er tatt fra Europarådets publikasjon "Recent demographic developments in Europe" (se bibliografilisten)

BIBLIOGRAFI

Denne bibliografilisten inneholder de viktigste kildene som er benyttet under utredningen av situasjonen i Norge. Den omfatter imidlertid ikke alle informasjonskilder (media, kontakter med landet, nasjonale frivillige organisasjoner osv.).

1. De norske myndigheters svar på spørreskjemaet fra ECRI.
2. "Recent demographic developments in Europe", (Den demografiske utvikling i Europa i den senere tid), Council of Europe Press, 1994
3. CDMG (94) 16 final: "Recent developments in policies relating to migration and migrants", (Den senere tids utvikling i politikken angående migrasjon og migranter), Europaråd-dokument
4. "Political extremism and the threat to democracy in Europe", (Politisk ekstremisme og trusselen mot demokratiet i Europa), publikasjon fra Institute of Jewish Affairs
5. "Trends in International Migration", (Tendenser i internasjonal migrasjon), Årsberetning 1993, OECD, 1994
6. "Antisemitism World Report" (Antisemittisk verdensrapport), 1995, publikasjon fra Institute of Jewish Affairs
7. DECS/Rech (94) 69: "Situation of the saami population in Scandinavia", (Den samiske befolkningens situasjon i Skandinavia), Europaråd-dokument
8. CRI (94) 2 og addendum: "Situation in the member States of the Council of Europe concerning the issues under examination by the European Commission against Racism and Intolerance", (Situasjonen i medlemsstatene i Europarådet i forbindelse med de spørsmål som er under utredning i Den europeiske kommisjon mot rasisme og intoleranse), Arbeidsdokumenter fremlagt av medlemmene i ECRI, Europaråd-dokument
9. CRI (95) 2 rev: "Legal measures to combat racism and intolerance in the member States of the Council of Europe", (Rettslige tiltak for å bekjempe rasisme og intoleranse i Europarådets medlemsstater), Europaråd-dokument
10. International Helsinki Federation for Human Rights, årsberetning 1995 og rapport til OSSEs gjennomføringsmøte, oktober 1995.
11. E/1995/111/Add.1: "Report of the Secretary General of the United Nations concerning the implementation of the Third Decade to combat racism and racial discrimination", (Rapport til FNs generalsekretær om gjennomføringen av det tredje tiår for bekjempelse av rasisme og rasediskriminering).
12. Resultater fra et møte med frivillige organisasjoner organisert i Norge av Petter Drefvelin, medlem av ECRI
13. A/49/18: "Report of CERD to the UN General Assembly concerning Norway" (CERDs rapport om Norge til FNs hovedforsamling).
14. CERD/C/SR 1032 & 1033: "Summary report of CERD containing discussions on the last report submitted by Norway" (CERDs sammendrag fra debatten om den siste rapporten fremlagt av Norge)

15. Norges siste rapport til CERD
16. "International Human Rights Norms in the Nordic and Baltic Countries", (Internasjonale menneskerettighetsnormer i de nordiske og baltiske land), Kyrre Eggen, publikasjon fra "Nordic Human Rights", utgitt av Martin Scheinin, 1996